

UCHWAŁA

Dnia 8 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

SSN Kazimierz Zawada

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa "A." sp. z o. o.
przeciwko M. sp. z o. o.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 8 marca 2007 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny
postanowieniem z dnia 5 grudnia 2006 r., sygn. akt [...],:

„Czy dokonując dopuszczalnej w świetle art. 193 § 1 k.p.c.
zmiany przedmiotowej powództwa i występując w sprawie
gospodarczej z nowym roszczeniem pieniężnym zamiast roszczenia
pierwotnego, powód jest obowiązany do uiszczenia ponownie opłaty
od pozwu ?”

podjął uchwałę:

**W wypadku przedmiotowej zmiany powództwa w sprawie
gospodarczej, polegającej na wystąpieniu z nowym roszczeniem
zamiast dotychczasowego, nie pobiera się opłaty od nowego
roszczenia, jeżeli jego wysokość jest niższa od
dotychczasowego.**

Uzasadnienie

W sprawie, podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, powódka domagała się, aby sąd nakazał pozwanej zapłacić na jej rzecz – nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym – 159 000 zł z tytułu zwrotu nakładów na nieruchomości.

Z okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie wynika, że dnia 30 października 2003 r. strony zawarły umowę przedwstępną, przez którą pozwana zobowiązała się sprzedać powódce prawo użytkowania wieczystego gruntu i własności wzniesionych na nim budynków, stanowiących nakłady osób trzecich. Powódka zwróciła tym osobom – zgodnie z umową przedwstępną – ustaloną ryczałtowo wartość nakładów w wysokości 120 000 zł. Pozwana nie przystąpiła do zawarcia umowy przyrzeczonej i sprzedała prawo użytkowania gruntu innej osobie. Powódka wskazała jako podstawę prawną żądania art. 230 k.c. w związku z art. 226 k.c. i wyjaśniła, że wysokość dochodzonego roszczenia odpowiada ustalonej przez biegłego bezspornej części wartości nakładów.

Nakazem zapłaty z dnia 31 lipca 2006 r. Sąd Okręgowy w O. uwzględnił powództwo. Od tego nakazu pozwania wniosła skutecznie sprzeciw. Powódka w piśmie procesowym z dnia 6 października 2006 r., oznaczonym jako „odpowiedź na sprzeciw wraz z przekształceniem przedmiotowym powództwa”, wniosła – zamiast roszczenia pierwotnego – o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz 120 000 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek niezawarcia umowy przyrzeczonej. Jako podstawę prawną nowego roszczenia wskazała art. 390 § 1 k.c. w związku z art. 471 k.c. i wyjaśniła, że szkoda, której naprawienia dochodzi, odpowiada wartości zwróconych nakładów.

Zarządzeniem z dnia 18 października 2006 r. przewodniczący Wydziału Gospodarczego Sądu Okręgowego w O. zwrócił – na podstawie art. 130² § 1 k.p.c. – pismo z dnia 6 października 2006 r., w części zawierającej nowe roszczenie, z powodu nieuiszczenia należnej opłaty.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając zażalenie, przedstawił – na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. związku z art. 397 § 2 i art. 13 § 2 k.p.c. – przytoczone na wstępie zagadnienie prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcia w pierwszej kolejności wymaga kwestia, czy pismo zawierające przedmiotową zmianę powództwa, która polega na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast roszczenia dotychczasowego, podlega opłacie sądowej. Według ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.; dalej: ustawa) opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie (art. 3 ust. 1 ustawy). Wśród pism podlegających opłacie został wymieniony m.in. pozew (art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy). Żaden z przepisów ustawy nie przewiduje natomiast pobierania opłaty od pisma zawierającego przedmiotową zmianę powództwa. Nie oznacza to jednak, że takie pismo nie podlega opłacie sądowej. Za obowiązkiem jej pobrania przemawia przepis art. 193 § 4 k.p.c. nakazujący w razie zmiany powództwa stosować odpowiednio art. 126¹ k.p.c. (dotyczący obowiązku podania w pismach procesowych wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia) oraz art. 130² k.p.c. (normujący skutki nieuiszczenia należnej opłaty przez profesjonalnych pełnomocników i przedsiębiorców). O istnieniu tego obowiązku świadczy także uregulowany w art. 130³ § 2 k.p.c. sposób postępowania w wypadku powstania obowiązku uiszczenia lub uzupełnienia opłaty na skutek rozszerzenia bądź innej zmiany żądania. Określenie zasad pobierania opłaty od omawianej przedmiotowej zmiany powództwa i jej wysokości wymaga – z tego powodu, że nie ma odpowiedniej regulacji w ustawie – odwołania się do charakteru prawnego tej przedmiotowej zmiany powództwa i podstawowych zasad ustawy o kosztach sądowych.

Należy podzielić rozpowszechnione w literaturze i w orzecznictwie stanowisko, że zmiana powództwa, która polega na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast roszczenia pierwotnego, zawiera dorozumiane cofnięcie pierwotnego roszczenia. Nie powinno budzić wątpliwości, że w sytuacji, w której powód dokonał skutecznie wspomnianej zmiany powództwa, przedmiotem

postępowania staje się wyłącznie nowe roszczenie, a roszczenie dotychczasowe przestaje być przedmiotem tego postępowania. Zachodzi więc sytuacja odpowiadająca swoim charakterem takiej, jaka powstaje w wyniku cofnięcia powództwa. Zmiana powództwa, polegająca na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast roszczenia dotychczasowego, jest zatem czynnością procesową złożoną – obejmującą cofnięcie powództwa w zakresie dotychczasowego roszczenia oraz wniesienie innego powództwa zawierającego roszczenie nowe – i podlega ocenie nie tylko na podstawie art. 193 k.p.c., lecz także z punktu widzenia przesłanek określonych w art. 203 k.p.c. Konsekwencją skutecznego dokonania omawianej zmiany powództwa jest umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zakresie dotyczącym roszczenia dotychczasowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1953 r., I C 3178/52, OSN z 1954 r., nr 3, poz. 69; orzeczenie Sąd Najwyższego z dnia 28 marca 1958 r., 3 CR 465/57, OSPiKA z 1960 r., nr 11, poz. 290; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 1971 r., II CZ 46/71, GSiP z 1971, nr 19; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1969 r., II CZ 117/69, OSNC z 1970 r., nr 9, poz. 154; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1988 r., III CZP 24/88, OSNC z 1989 r., nr 9, poz. 138; wyrok Sąd Najwyższego z dnia 31 marca 1998 r., II CKN 630/97, OSNC z 1998 r., nr 11, poz. 181; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1999 r., II CKN 314/98, niepubl.).

Według art. 79 ustawy sąd zwraca stronie z urzędu całą uiszczoną opłatę od pisma cofniętego, jeżeli cofnięcie nastąpiło przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia (art. 79 ust. 1 pkt 1 b ustawy) bądź połowę uiszczonej opłaty od pisma cofniętego przed rozpoczęciem posiedzenia, na które sprawa została skierowana (art. 79 ust. 1 pkt 3 a ustawy). Ze względu na to, że omawiana zmiana powództwa obejmuje cofnięcie roszczenia pierwotnego, prima facie nasuwa się rozwiązanie, według którego sąd powinien opłatę pobraną od roszczenia pierwotnego zwrócić z urzędu na podstawie art. 79 ustawy i pobrać opłatę od nowego roszczenia w wysokości przewidzianej od pozwu. Tego rozwiązania nie można jednak zaakceptować i należy przyjąć, że w razie zmiany powództwa, polegającej na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast roszczenia dotychczasowego,

uiszczona opłata podlega zaliczeniu na poczet opłaty należnej od nowego roszczenia. Jeżeli uiszczona opłata okaże się wyższa od opłaty należnej od nowego roszczenia, to różnica między opłatą pobraną a opłatą należną podlega zwrotowi z urzędu (art. 80 ustawy). Obowiązek uzupełnienia opłaty sądowej powstanie natomiast wówczas, gdy opłata należna od nowego roszczenia będzie wyższa niż opłata pobrana od roszczenia dotychczasowego.

Za rozstrzygnięciem, że opłata pobrana podlega zaliczeniu na rzecz opłaty należnej od nowego roszczenia przemawia przedstawiony wyżej charakter prawny zmiany powództwa polegającej na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast roszczenia pierwotnego. Omawiana zmiana powództwa jest złożoną czynnością procesową. O rozstrzygnięciu w przedmiocie pobierania opłaty sądowej od pisma zawierającego tę zmianę powództwa nie może zatem decydować wyłącznie ocena w aspekcie cofnięcia roszczenia pierwotnego, stanowiącego tylko jeden z elementów tej czynności procesowej. Trzeba też mieć na względzie to, że na skutek dokonania omawianej zmiany powództwa rozpoznaniu podlega wyłącznie – zamiast roszczenia pierwotnego – roszczenie nowe. Tymczasem zastosowanie art. 79 ustawy prowadziłoby praktycznie do obciążenia powoda zarówno opłatą pobraną, jak i opłatą należną od nowego roszczenia. Do zmiany powództwa dochodzi bowiem najczęściej po rozpoczęciu posiedzenia, co wyklucza możliwość zwrotu chociażby połowy opłaty pobranej od dotychczasowego roszczenia. W sytuacji, w której zachodziłaby podstawa do zwrotu pobranej opłaty, wykonanie tego obowiązku i pobranie opłaty należnej od nowego roszczenia prowadziłoby natomiast do obciążenia stron i sądu dodatkowymi czynnościami, których pozwala uniknąć zaliczenie pobranej opłaty na rzecz opłaty należnej od nowego roszczenia.

Argumentu na rzecz przyjętego rozstrzygnięcia dostarcza także rozpowszechnione w literaturze stanowisko, że przedmiotowa zmiana powództwa opiera się na założeniu ciągłości postępowania, mimo zmiany elementów powództwa. Tak rozumiana istota przedmiotowej zmiany powództwa wyklucza dopuszczalność wystąpienia z nowym roszczeniem zamiast roszczenia dotychczasowego, jeżeli między tymi roszczeniami nie ma żadnego związku. Jeżeli zatem ustawodawca uznał, że rozpoznawanie nowego roszczenia zamiast

roszczenia dotychczasowego jest kontynuacją postępowania sądowego, to nie ma podstaw, aby żądać od powoda ponownie opłaty od pozwu.

Walorem podjętego rozstrzygnięcia jest to, że oznacza ono kontynuację praktyki sądowej ukształtowanej w okresie obowiązywania ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2002 r., Nr 9, poz. 88 ze zm.; dalej: ustawa z dnia 13 czerwca 1967 r.) i nawiązuje do powszechnie wyrażonych wówczas poglądów w piśmiennictwie. Zmiany stanu prawnego polegające na dodaniu art. 193 § 4 k.p.c. i częściowo odmiennym uregulowaniu w art. 130² § 2 k.p.c. sposobu postępowania w razie powstania obowiązku uiszczenia lub uzupełnienia opłaty wskutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania, określonego w art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 1997 r., nie zdezaktualizowały dotychczasowej praktyki. Przytoczone zmiany nie dotyczą kwestii samej opłaty należnej od pisma zawierającego przedmiotową zmianę powództwa i jej wysokości. Ta materia nie została bowiem regulowana ani w ustawie z dnia 13 czerwca 1967 r., ani w obecnie obowiązującej ustawie o kosztach sądowych.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.